

קבצי הערות התמימים ואנ"ש ללקו"ש חלק י"ז שיחה א' לפ' אמור

קובץ הערות וביאורים אהלי תורה גליון מט (תש"מ)

א. בלקו"ש פ' אמור ש.ז. כתב וז"ל: אין תו"כ איז דער חידוש והשוואה הנ"ל (פון לקט כו' צו קרבנות) אין דעם וואס ער איז "מוציא" די תבואה פון זיין שדה כו' ... משא"כ רש"י, וואס איז מדגיש דאס וואס "נותן.. לעני כראוי איז ער מוסיף נאר שכחה, היות אז נאר שכחה איז בדומה צו לקט ופאה אין דעם וואס די נתינה איז באופן הראוי... ע"כ, ובהערה 38 שם כתב וז"ל: ואולי י"ל דתלוי בהטעמים דמצוות פאה כו' (ומתנות עניים): לטעם החינוך (מצוה רט"ז) ... עיקר הענין הוא זה שמוציא מרשותו ... ולטעם המו"נ... עיקר ההדגשה הוא בהנתינה להעני כראוי כו' י"ש בארוכה, ועי' ג"כ בסוף סעי' י"ב שכתב לרש"י וז"ל: בסגנון אחר: הנתינה "לעני ולגר" בא לקט ופאה באופן פון "תעזוב אותם", אז זיי זאלן אליין נעמען און ער האט ניט די טובת הנאה פון געבן, איז ניט א (זייטיקער און) נוסף דיקער פרט אין מצות לקט שכחה ופאה, נאר דאס איז גדר המצוה: דער גדר המצוה איז ניט (נאר) דער ענין פון "מוציא לקט שכחה ופאה" נאר (אויך) דער "נותן (לקט שכחה ופאה) לעני כראוי" - "לעני ולגר תעזוב אותם". עכ"ל.

והנה עי' במשנה למלך הל' תרומות פ"ב הל' ט' שכתב וז"ל: ויש להסתפק בהא דקיימ"ל פאה פטורה מן המעשר אם פטור זה הוא משעה שהפריש, או דילמאלאחר שזכו בה העניים, ונפק"מ דאם הפריש ובא עשיר ולקח פאה בערמה באומרו שהי' עני או באונס, אי חייב העשיר להפריש מעשר, ואם לא הפריש חייב משום טבל, דאי אמרת משעה שהפריש נפטר, א"כ עשיר זה פטור לפי שלא לקח כי אם דבר הפטור, ואי אמרת דלא מפטר כי אם אחר שבא ליד עני א"כ זה העשיר חייב לעשר וראיתי בסוף פרק השולח (מו, א) דרבה רצה להוכיח דאין קנין לעכו"ם בא"י מדתנן (פאה פ"ד מ"ט) הלקט והשכחה והפאה של עכו"ם חייבין במעשר אלא א"כ הפקיר, דמאן אילימא דישראל ולקטינהו עכו"ם, אלא א"כ הפקיר הא מיפקרי קיימי, אלא לאו דעכו"ם ולקטינהו ישראל, לא לעולם דישראל ולקטינהו עכו"ם, נהי דאפקרינהו אדעתא דישראל, אדעתא דעכו"ם מי אפקרינהו ע"כ, הרי הדבר מבואר דעכו"ם דלקט פאה חייבת במעשר, ואי אמרת דמשעה שהפרישה נפטרה, א"כ הפאה שלקט העכו"ם נמי פטורה, וא"כ הוא הדין נמי דאם לקחה עשיר דחייבת, כללו של דבר כל שלא באה לרשות עני דזכי לי' רחמנא חייבת כו', עכ"ל.

אבל עי' בחוס' רע"א בפאה שם (אות מ"ב) ובברכי יוסף או"ח סי' תל"ד סעי' ה' (בד"ה וכיוצא) שהקשו על המל"מ, וסב"ל דבאמת מיד שהפריש פאה חל ע"ז הפטנגר ממעשרות, והא דהוכיח המל"מ מהן דגיטין דהפטור חל אחר

שבא ליד העני, הביאו בזה פי' הריטב"א בגיטין שם שכתב
דהכי במאי עסקינן כגון שאין שם עניים והוא מקום שאין
ראויים לבוא שם עניים, וכיון שכך אין להם דין הפקר
דהתורה אמרה לעניים ולא לעקרבים, והיינו דקאמר דאדעתא
דעכו"ם לא אפקרינהו, כיון שלא היו שם עניי ישראל ולא
ראויים לבוא שם עיי"ש, היינו דבאמת אם חל ע"ז שם פיאה
כי יש שם עניי ישראל, אף אם עכו"ם ליקטו יש בזה פטור
מעשרות, אבל הכא מיירי דאין שם עניי ישראל כלל, ובמילא
לא חל ע"ז שם פיאה מעיקרא ולכן חייבים במעשרות. וראה
ג"כ בספר מעדני ארץ בהל' תרומות שם.

ולכאוף אפ"ל דשאלה זו תלוי בהנ"ל, דאי נימא דעיקר
המצוה דפאה הוא מה שמוציאו מרשותו, וזהו ע"י ההפרשה
שלו, הנה מסתבר לומר דאין חל ע"ז הפטור ממעשרות, כיון
דאז הוה העיקר דין דפאה, אבל אי נימא דהעיקר הוא בשעה
שהגיע ליד העני, היינו בשעת הנתינה לעני, כנ"ל, מסתבר
לומר דהפטור דמעשר חל רק אז, וכסברת המל"מ הנ"ל, דדוקא
אם הגיע ליד עני פטור ממעשר, אבל אם הגיע ליד עשיר וכו'
לא חל ע"ז הפטור.

(ב) והנה בירושלמי ריש מס' פיאה יש מחלוקת אי
לפיאה יש שיעור מלמטן או לא, ומבואר שם הנפק"מ (כי
לכו"ע אין פוחתין לפאה מששים (עי' פני משה שם)) מ"ד
הפיאה יש לה שיעור מלמטן ואין לה שיעור מלמעלן מה שנתן
נתן חזר והוסיף חייב במעשר עד שעה שישלים, מ"ד הפיאה
אין לה שיעור לא למעלן ולא למטן מה שנתן כבר נפטר חזר
והוסיף חייב במעשרות עיי"ש, ועי' בר"ש בריש פיאה שמפרש
דלמ"ד דהפיאה יש לה שיעור מלמטה אם נתן פחות מס' מה
שנתן נתן דאינו יכול לזכות בו, אבל לענין מעשר בין מה
שנתן בין מה שחזר והוסיף הכל חייב במעשר, דאין עליו
תורת פאה לעולם עד שישלים לס' עיי"ש, ומבואר מזה דאם
לבסוף הגיע ביד העני לשיעור ששים חל ע"ז לבסוף שם פאה
ופטור מן המעשר למפרע, אבל עי' בתוס' אנשי שם בפאה שם
שמביא דברי התוס' בחגיגה (ו, ב ד"ה שאין) שפירשו הירוש'
דלמ"ד שיש לה שיעור למטה, לא מהני מה שמשלים אח"כ
לכשיעור, אלא צריך שיפריש כל השיעור בבת אחת, ורק זה
שיפריש בבת אחת יש עליו תורת פאה ליפטר מן המעשר, אבל
מה שהפריש מקודם חייב במעשר עיי"ש,

וגם פלוגתא זו אפשר להסביר עפ"י הנ"ל, דהר"ש סב"ל
דעיקר דין פאה הוא מה שהעני מקבל, וא"כ אף שהוא הפריש
פחות מס', מ"מ כיון דלבסוף מגיע ליד העני כשיעור אחד
מס', חל ע"ז שם פאה, ובמילא פטור מן המעשר, אבל התוס'
סב"ל דהעיקר דין דפאה הוא ההפרשה מה שמוציאו מרשותו,
א"כ למ"ד דיש שיעור מלמטה, כ"ז שלא הי הפרשה כשיעור א'
מס', לא חל ע"ז שם פאה, ולכן חייב במעשר, ודוקא אם
מפריש א' מס', חל ע"ז שם פאה, ופטור מן המעשרות.

ג) ועי' ב"מ ט, ב, תנן התם מי שליקט את הפאה
ואמר הרי זו לפלוני עני ר' אליעזר אומר זכה לו וחכ"א
יתננה לעני הנמצא ראשון אמר ר' יהושע בן לוי מחלוקת
מעשיר לעני דר"א סבר מיגו דאי בעי מפקר נכסי' והוי עני
וחזי לי' השתא נמי חזי לי' ומגו דזכי לנפשי' זכי נמי
לחברי', ורבנן סברי חד מיגו אמרינן תרי מיגו לא אמרינן
כו', ופרש"י שם בד"ה מי שליקט וז"ל: אדם בעלמא שאינו
בעל השדה דאי בבעל השדה לא אמר ר"א זכה דליכא למימר
מיגו דזכי לנפשי' דאפי' הוא עני מוזהר הוא שלא ללקט
פאה משדה שלו כדאמר בשחיטת חוליין (קלא, ב) לא תלקט לעני
להזהיר עני על שלו עכ"ל, והקשה עליו הרא"ש (בשטמ"ק שם)
כיון דגם באדם בעלמא צריכים אנו להמיגו דאי בעי מפקיר
נכסי', א"כ גם בבעה"ב גופא שיך הך מיגו דאי בעי מפקיר
נכסי', ואיך זה עוד שדה שלו עיי"ש. ותירץ בריטב"א שם
דכיון שבשעת חלות חיוב פאה היינו בשעת קצירה היתה השדה
שלו חל עליו האיסור של לא תלקט, ונאסרה עליו פאה זו,
ואפי' אם יפקיר אח"כ את השדה נשאר הוא באיסורו עיי"ש,
ועיג"כ בחוס' רע"א פאה פ"ד אות מ"ג. (ועי' באוצר מפרשי
התלמוד ב"מ שם).

ולכאורה אפ"ל דהרא"ש וכו' סב"ל דעיקר הדין דפאה
הוא מה שמוציאו מרשותו, וזהו ע"י הפרשתו, ורק חיוב זה
חל עליו בעת הקצירה, וזה שיש לאו דלא תלקט לעני להזהיר
עני על שלו, הרי זה איסור חדש שחל אח"כ בעת הלקיטה,
דכיון דהוא הבעה"ב של השדה הרי הוא כעשיר ואסור לו
ללקוט, אבל כשהפקיר אח"כ שדהו, שוב הוה כעני, ומותר
ללקט, אבל רש"י סב"ל כנ"ל דהדין דפאה הוא הנתינה לעני,
וחיוב זה (לא רק הפרשה, אלא) ליתן לעני חל עליו מיד
בעת הקצירה, והלאו דלא תלקט לעני הוא פרט במצוות נתינה
לחזק העשה דלעני ולגר תעזוב, שלא יקחנו לעצמו (כמבואר
באוצר מפרשי התלמוד שם), דכ"ז הוא מעצם החיוב דפאה שחל
עליו מיד בעת הקצירה, וא"כ אף אם יפקיר שדהו אח"כ אסור
לו ללקוט, כיון שכבר חל עליו מעיקרא עצם החיוב ליתנו
לעני אחר, ולכן סב"ל לרש"י דאיירי דוקא באדם בעלמא ולא
בעל השדה, כיון דאפי' אם יפקירנו יהי' אסור בו, ועיג"כ
בספר הצבי ישראל, ראשית ביכורים (להגרצ"פ פראנק) סי'
ב' בזה, (ועי' בר"ש פאה שם, ולפי הנ"ל אפ"ל דסב"ל
באופ"א).

הרב אברהם יצחק ברוך גערליצקי

- ר"מ בישיבה -

קובץ הני"ל גליון נ

א. בהליקוט דפ"א אמור ש.ז. אות ח' מבאר שיש ב' אופנים איך לבאר מהו עיקר ההדגשה בנתינת צדקה אם הוא בעיקר מה שמוציא מרשותו או העיקר הוא הנתינה להעני עיי"ש, ובהע" 38 מסביר שזה תלוי בהטעמים דמצות פאה ומתנות עניים.

והנה יש להעיר דמצינו בד"ה לך לך תש"ב ביאור בענין הצדקה דמתאים יותר להצד דהעיקר הוא ההוצאה מרשותו וז"ל שם אות ד': הנה מי שהוא מחשיב ומייקר את עצמו הרי צריך הכל לעצמו וגם כל הדברים המותרים נדמה לו מצד .. יוקר נפשו בעיניו שהם מוכרחים אליו מאד וא"כ איך יתן מה שמוכרח אליו לזולתו ומכש"כ אם הדבר בא לו ע"י יגיעה שהניח כחות נפשו עד שהרויח בודאי אינו שייך שיתן לזולתו הצטרכותיו אף המותרות שלו אז יתן לעני ג"כ, אך בזאת אינו יוצא חובת מצות צדקה כי ענין מצות הצדקה הוא טובת עצמו נוסף על טובת זולתו והיינו דלבד זאת מה שממלא להעני את מחסורו הנה הכוונה בזה הכפי' והביטול שלו כמ"ש משפט וצדקה ביעקב אתה עשית וכתוב ושמרו דרך הוי' לעשות צדקה ומשפט וכתוב והי' מעשה הצדקה שלם.

הרב שלמה זלמן מאיעסקי
- משפיע בישיבה -

ב. בהליקוט בפ"א אמור ש.ז. מבואר באות ח' דלכך משמיט רש"י בפ"א מעשר עני כי העיקר הוא שהנתינה יהי' כראוי ובמעשר עני אין הנתינה כראוי מאחר שיש לו בזה טובת הנאה אין הנתינה בשלימות משא"כ בתו"כ שהעיקר הוא ההוצאה מרשותו הרי מעשר עני משתווה גם ללקט בזה כי ההוצאה מרשותו ה"ה כלקט ופאה.

ולכאורה צ"ב דמאחר שבמעשר עני יש לו בזה טובת הנאה הרי גם ההוצאה מרשותו אינו בשלימות וכראוי מאחר שמשחמש במעשר עני זו להנאת עצמו א"כ אי"ז הוצאה לגמרי מרשותו?

הנ"ל

קובץ הערות התמימים ואני"ש לוד גליון כ (תשמ"א)

טו. בלקו"ש אמור תש"מ (ס"ח) מבאר ב' אופנים בהדגשה דנתינת צדקה, אם הוא (בעיקר) מה שמוציא מרשותו או (העיקר הוא) הנתינה להעני, ומבאר שם הנפק"מ ביניהם, וזלה"ק: "אויב דער עיקר ההדגשה איז דער יוקר הענין וואס ער נעמט אוועק פון זיך א זאך וואס איז געבונדן מיט חיות נפשו - איז ניט (אזויפיל) נוגע אין וועלכן אופן דאס קומט אן צום עני. אויב אבער דער עיקר הדגשה איז אין דעם געבן - דעמאלט איז נוגע דער אופן, די שלימות הנתינה", עכלה"ק.

ועפ"ז לכאורה אפשר לבאר פלוגתת הראשונים בהא דאי"ב"ב ח, ב: רשאים בני העיר לעשות קופה תמחוי ותמחוי קופה ולשנותה לכל מה שירצו. דהתוס' (ד"ה ולשנותה)

והרא"ש שם לומדים שהכוונה היא: אפי' לדבר הרשות, אך הר"י מיגאש (מובא ברא"ש שם) לומד דדוקא לצורך עניים מותר, עיי"ש.

ובאמת צלה"ב לדעת תוס' הרא"ש מדוע יהי' מותר לשנותה לדברי הרשות דלכאו' הו"ל גזל עניים (וכהוכחת הר"י מיגאש שם)?

אולם עפהנ"ל יש לומר (בדא"פ - עכ"פ): דהתוס' והרא"ש סוברים (כאופן הא') דעיקר (ההדגשה ב) המצוה היא ההוצאה מרשותו שנתן חיי נפשו כו', ולכן מאחר שכבר הוציא דהיינו שכבר קיים הנתינה מרשותו, לכן רשאי' כבר בני העיר לשנותה אפי' לדבר הרשות, מאחר שכבר קיים המצוה (דהיינו: - הנתינה מרשותו).

אך הר"י מיגאש סובר ש(עיקר) ההדגשה היא בהנתינה להעני, ובמילא צ"ל שלימות הנתינה, שלכן כל זמן שלא יגיע הדבר להעני, עדיין לא יקיים המצוה, ולכן יכולים לשנותה דוקא לצורך עניים, ועצ"ע.

ויש להאריך בכ"ז - ובפרט בביאור דעת הנימוק"י וכו' - ואכ"מ. (המשך יבוא).

הת' מרדכי מנשה לאופר
ישיבת תורת"ל, כפר חב"ד

קובץ הערות התמימים ואני"ש צפת גליון ה (תשמ"א)

ז. בלקוט לפ' אמור תש"מ ס"ח מבאר ב' אופנים מהו עיקר ההדגשה בנתינת הצדקה, אם העיקר הוא מה שמוציא מרשותו, או העיקר הוא הנתינה להעני, עיי"ש הנפק"מ.

ולהעיר מצפ"נ הלכות מתנות עניים פ"ט ה"ד: באמת גבי צדקה יש שני פעולות אחד הנתינה ואחד מה שע"ז יש לעני. ונ"מ דאם נתן בקופה של צדקה שלא כהוגן אז לא קיים כלל דכיון שנתן להקופה קודם שיגיע לידי העני שוב אינו שלו וכו', עיי"ש.

ולעצם הענין - להעיר מלקו"ש ח"ח (ע' 266) "בשם הבעש"ט": "שבמצות הצדקה אין נוגע (כ"כ הכוונה לשמה (כבשאר המצוות) - כי העיקר *) בצדקה הוא שהעני יקבל את הנצרך לו. וכדמוכח גם ממרז"ל (ספרי תצא כד, יט. וראה גם רש"י שם. ועוד): המאבד סלע מתוך ידו ומצאה עני והלך ונתפרנס בה מעלה עליו הכתוב כאילו זכה." עכ"ל.

מרדכי משה לאופר

ישיבת תורת"ל כפ"ח

(* ויש להעיר לצד השני מלקו"ש ח"ט עמ' 346 רז"ל: "...יהדרו ביותר לתת בפרוטות (במטבעות קטנות) ולתתן בפעמים רבות. וכדיוק לשון רז"ל "והכל לפי רוב המעשה", שנוגע לא רק גודל המעשה אלא גם רוב המעשה".

ובשוה"ג מביא על "רוב המעשה", "ראה אגה"ק סי' כא, ל. מאמר הצ"צ ד"ה להבין כו' פרוטה ופרוטה מצטרפת (ברוקלין, תשי"ז) עיי"ש. וש"נ.

וא"כ ברור ששיטת כ"ק אד"ש היא לשני האופנים די ש ענין בכל אופן ואופן.

המערכת

קובץ הנ"ל גליון ז

י . בהמשך למ"ש בגליון ה' (ס"ז) בהמבואר בליקוט
לפ' אמור חש"מ (ס"ח) ב' אופנים בעיקר ההדגשה בנתינת
הצדקה, אם העיקר הוא מה שמוציא מרשותו או (העיקר הוא)
הנתינה לעני, עיי"ש.

[מה שהערתי שם מצפ"ע"נ הל' מתנ"ע פ"ט ה"ד, באמת
(הוא טה"ד, ו) צ"ל: פ"י ה"ד].

והנה בביאור הנפק"מ אי' שם בהשיחה, וזלה"ק:
"אויב דער עיקר ההדגשה איז דער יוקר הענין וואס ער
נעמט א וועק פון זיך א זאך וואס איז געבונדן מיט
חיות נפשו - איז ניט (אזויפיל) נוגע אין וועלכן אופן
דאס קומט אן צום עני. אויב דער עיקר הדגשה איז דעם
געבן - דעמאלט איז נוגע דער אופן, די שלימות הנתינה"
- ע"כ.

ובאמת לכאור' הי' אפ"ל נפק"מ פשוטה - במציאות,
בין ב' האופנים, והוא: כשרוצה לתת לעני ואין העני
רוצה לקבל. ואז: לאופן הא' (שעיקר ההדגשה שיוציא
מרשותו) - הרי בנידו"ז הסכים להוציא מעצמו - לוותר
על דבר הקשור עם חיות נפשו כו' ליתן לעני, ואף שהעני
אינו רוצה ליטלה קיים מצות צדקה. משא"כ לאופן הב'
(שעיקר ההדגשה שיגיע לעני) - שכאן לא קיבל העני - לא
קיים המצוה.

ולהעיר מהגהות יל' אברהם לשו"ע יו"ד (סי' רמח
ס"א) שמביא (מספר בה"י): "דאם רוצה ליתן צדקה לעני
והוא אינו רוצה לקבל יצא".

אך מל' כ"ק אד"ש הנ"ל בהנפק"מ לצד הא' (דהעיקר
הוא ההוצאה מרשותו) - "איז ניט (אזויפיל) נוגע אין
וועלכן אופן דאס קומט אן צום עני", מוכח להדיא דגם
לאופן זה צריך (סו"ס) להגיע להעני, ובאם לא - לא יצא
י"ח מצות צדקה (ודלא כנ"ל מיד אברהם).

[ועפי"ז נדחה גם מ"ש בהערה"ת ואנ"ש דלוד גליון
כ' סט"ו לתלות ב' האופנים שבהשיחה בפלוגתת הראשונים
(ב"ב ח, ג) בהא דרשאים בני העיר לשנותה (קופה של צדקה)
לכל מה שירצו, וכ' שם: דהסוברים שאפשר לשנות אפי'
לדברי הרשות (תוס' ורא"ש שם) - י"ל שס"ל כאופן הא'
שהעיקר הוא ההוצאה מרשותו - ולכן מאחר שכבר קיים
ההוצאה (שהוציא חיי נפשו כו') שוב לא נוגע לנו אם
ישנו לדברי הרשות, משא"כ להסוברים (ר"י מיגאש - מובא
ברא"ש שם - ועוד) דהעיקר הוא הנתינה להעני, לכן מובן
שפיר דאין יכולים לשנות כ"א לצורכי עניים, עיי"ש
באריכות.

ולפמ"ש לעיל הרי גם לאופן הא' צריך סו"ס להגיע
להעני ובמילא נדחה הנ"ל.]

ועצ"ע מהו הכוונה בדברי כ"ק אד"ש: "איז ניט
(אזויפיל) נוגע אין וועלכן אופן דאס קומט אן צום
עני... (או לצד הב') דעמאלט איז נוגע דער אופן,
די שלימות הנתינה", ואיך להסבירו במציאות?

מ. מ. לאופר

תות"ל כפ"ח

יא. ... בענין הנ"ל לפום ריהטא אין כ"ק אד"ש מתייחס
בכלל בלשונו לשאלה שבה עסיק ביד אברהם ואין לדייק
מדבריו בשאלה זו ובפשטות מה (שגם בצד הא') מדגיש

איך זה מגיע ליד העני כי מדבר ע"ד הרגיל במקרה שהעני
כן קיבל את זה בסוף.

אבל עדיין צ"ע למה לא הזכיר הנפק"מ בין שני
הצדדים ככאן בפנים. ואולי ס"ל גם לפי הצד הב' כהיד
אברהם והטעם בפשטות: ההסבר ביד אברהם הוא: לגבי
הנותן ה"ז כאילו הגיע לעני. ועדיין צ"ע בכ"ז ולא
באתי אלא להעיר.

נפתלי מעטוף

קובץ הנ"ל גליון ח

יא. כהמשך למה שהבאתי בגליון הקודם (ז) סעיף י' דברי
הגהות יד אברהם (שו"ע יו"ד סי' רמח ס"א (-מס' בה"י))
דכשרוצה ליתן ואיך העני מוכן לקבל קיים מצות צדקה,
והערתי ע"ז משיחת כ"ק אד"ש בלקו"ש אמור תש"מ ס"ח.
הנה העירני ח"א דלפמ"ש בשו"ת הרשב"א (סי' יח) איך מקום
כלל להנ"ל (לדברי יד אברהם וכו') דכותב שם בטעם שאין
מברכים על מצות צדקה, וז"ל: "אין מברכים על מצוה שאינה

תלוי' כולה ביד העושה מפני שאפשר שלא יתרצה בה חברו.
ונמצא מעשה מתבטל כגון מתנ"ע... ונתינת צדקה וכיו"ב",
עכ"ל. וחזינן מדבריו דבאם לא ירצה העני לקבל לא קיים
הנותן המצוה ומובן שצ"ע בדברי הנ"ל, ודו"ק.

ב. בלקו"ש חי"ז שיחה ג' לפ' אמור ס"ח (ע' 260)
מבאר לשון רש"י (כג, כב) " . . שכל הנותן לקט
שכחה ופאה לעני כראוי מעלין עליו כאילו בנה בית
המקדש והקריב עליו קרבנותיו בתוכו" ששינה מלשון
התו"כ שכ' "שכל מי שהוא מוציא כו'".

ומבאר שבנתינת הלקט וכו' להעני ישנם ב'
ענינים: א) ההוצאה של דבר שהי' "יכול לקנות חיי
נפשו" ב) הנתינה להעני. והנפק"מ ביניהם, אם
העיקר יוקר הענין שמוציא וא"כ איז נוגע איך זה
מגיע להעני, משא"כ אם העיקר הנתינה נוגע אופך
הנתינה. ועפ"ז מבאר שבתו"כ החידוש הוא במה שהוא
"מוציא" התבואה, משא"כ ברש"י החידוש במה ש"נותן
. . לעני כראוי".

ולהעיר ג"כ ממ"ש בשד"ח (כרך י) בהוספות
בכללי הפוסקים אות ש (שעורין דאורייתא) סקס"ב
וז"ל: "במקום שאמרה תורה תתן, י"א שכדי נתינת
מדין תורה הוא בכל שהוא. רק החכמים נתנו בו
שעורין שיהא בו כדי מתנה, וי"א שמה"ת צריך שיהי'
בו כדי נתינה, ונראה שלפי סברא זו צריך, שיהי'
בו כדי נתינה מב' הצדדים מהמקבל ומהנותן, שאם
בערך נותן המתנה הוא דבר קטן מאד, איך זה נחשב
ממנו לכדי נתינה, אף שלהמקבל העני הוא נחשב
למש, עיי' סה"ת ריש הל' גיטיין, והר"ש פ"ח

דפיאה, ובגור ארי' למהר"ל מפראג ז"ל פ' שלח.
ובנו"ב, מהד"ת, יו"ד, סי' ר"ב. ע"כ. והיינו
שאינו מספיק מה שנותן בסבר פנים יפות (איכות)
אלא צריך לתת גם כדי שיעור נתינה (כמות) ומ"ש
שצריך שיתן כראוי היינו גם שיתן לפי ערכו של
הנותן. ועיי' ג"כ בלקו"ש חח"י שיחה ה' לפ' שלח
ס"ד (ע' 181) ובהע' 19.

קובץ הערות וביאורים אהלי תורה גליון תתקלט

צדקה סתם ולקט שכחה ופאה

הרב יהודה ליב גראנער
מזכיר כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו

א. בלקו"ש חי"ז (עמ' 255) מביא כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו מ"ש רש"י
(מהתו"כ) עה"פ בפ' אמור (כג, כב): "ובקוצרכם את קציר ארצכם לא

תכלה פאת שדך בקוצרך ולקט קצירך לא תלקט" וז"ל: "מה ראה הכתוב ליתנם באמצע הרגלים, פסח ועצרת מכאן ור"ה ויוהכ"פ וחג מכאן, ללמדך שכל הנותן לקט שכחה ופאה לעני כראוי מעלה עליו כאילו בנה בית המקדש והקריב עליו קרבנות בתוכו".

ובעמ' 259 שם שואל למה דוקא במתנת עניים הנ"ל מעלה עליו כאילו הקריב, משא"כ כשנותן צדקה סתם. ומסביר: כמו שבקרבנות הוא נותן מנכסיו להקב"ה, עד"ז הוא במתנת עניים, שנותן מנכסיו לעניים בכדי לקיים מצות ה'. ולמרות שכן הוא בכל אופני צדקה, אבל יש הפרש, כי בצדקה סתם אפשרי שהממון הגיע אליו בלי יגיעה (ע"י מסחר קל, ירושה, מציאה וכיו"ב), ורק שאף שבממון זה הי' יכול לקנות חיי נפשו, אעפ"כ נתן מממון זה לצדקה, ועי"כ הוא נותן חיי נפשו. משא"כ לקט שכחה ופאה מתבטא זה ביתר שאת ובאופן מיוחד, כי הגיע אליו ע"י יגיעתו בחרישה, זריעה, קצירה - "בזיעת אפך תאכל לחם", שנותן מנכסיו לקיים ציווי ה', וזה דומה להקרבת קרבנות, שנותן מנכסיו להקב"ה.

ולכאורה ביאור הפרש זה צ"ע: שהרי גם בצדקה סתם מצינו אופן שהממון הגיע אליו ע"י יגיעה, כמפורש בתניא פל"ז (מח, ב): "ואין לך מצוה שנפש החיונית מתלבשת בה כל כך כמצות הצדקה, שבכל המצות אין מתלבש בהן רק כח א' מנפש החיונית בשעת מעשה המצוה לבד, אבל בצדקה שאדם נותן מיגיע כפיו הרי כל כח נפשו החיונית מלוּבש בעשיית מלאכתו או עסק אחר שנשתכר בו מעות אלו וכשנותן לצדקה הרי כל נפשו החיונית עולה לה". ז.א. שגם בצדקה סתם - הרי הוא נותן מנכסיו שעמל בו ביגיעה לקיים מצות ה', והרי זה דומה להקרבת קרבנות.

ב. להמבואר בלקו"ש שם שבנוגע לצדקה סתם אפשרי שהממון הגיע אליו בלי יגיעה, וזהו המעלה בלקט שכחה ופאה - שבאים ע"י יגיעה וכו' -

לכאור' הרי גם בנוגע ללקט שכחה ופאה ישנה אפשרות זו, שהרי מצוי ביותר שבעל השדה אינו עוסק בעצמו בהחרישה, הזריעה והקצירה וכו', אלא שוכר פועלים (כמובא במשנה, גמרא ופוסקים), ואז הלקט שכחה ופאה הגיעו אליו בלי יגיעתו ועמלו של בעל השדה.

ולפ"ז לכאור' שווים הם צדקה סתם ולקט שכחה ופאה.

ג. בלקו"ש שם מבאר הפרש נוסף בין צדקה סתם ללקט שכחה ופאה, דבצדקה סתם נותן הצדקה יכול לבחור לאיזה עני לתת הצדקה, ז.א. שיש לו בזה טובת הנאה, ופני' אישית, משא"כ לקט שכחה ופאה הן הפקר לכל עני, ואין לבעל השדה טובת הנאה ופני' אישית [ראה מ"ש בזה לקמן הערה 2 אות ב].

ולכאורה, בשו"ע יו"ד סי' רמט ס"ז כותב שהמעלה השני' באופן נתינת צדקה היא שהנותן לא יודע מי המקבל, והמקבל לא יודע מי הנותן. ז.א. שנתנת צדקה הראוי' היא גם כן באופן שאין להנותן טובת הנאה ופני' אישית.

ד. כיון דעסקינן בנושא זה יש להעיר שבצדקה סתם ישנן מעלות גדולות שאינן בלקט שכחה ופאה.

א. בתניא פכ"ג (כח, ב) איתא: "וכן הלבוש החיצון של נפש האלקית שבאדם המקיים ועושה המצוה שהוא כח ובחי' המעשה שלה, הוא מתלבש בחיות של מעשה המצוה ונעשה ג"כ כגוף לנשמה לרצון העליון ובטל אליו לגמרי ועל כן גם אברי גוף האדם המקיימים המצוה שכח ובחי' המעשה של נפש האלקית מלוּבש בהם בשעה מעשה וקיום המצוה הם נעשו מרכבה ממש לרצון העליון, כגון היד שמחלקת צדקה לעניים". ומבהיר כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו שזה שייך לישראל דוקא, ואז הרי הצדקה הנשפעת להעני ע"י איש הישראלי היא השפעה מידו של הקב"ה (ע"י היד של איש הישראלי שהיא מרכבה אליו ית') (לקו"ש ח"ח עמ' 266).

והנה, בנוגע לקיום מצות לקט שכחה ופאה נאמר (אמור כג, כב): "לא תלקט, לעני ולגר תעזוב אותם", ופרש"י: "הנח לפניהם והם ילקטו ואין לך לסייע לאחד מהם".

---

1) אבל באמת בנוגע לנתינת צדקה למי שהוא עני - זוהי המעלה הראשונה, כי המעלה הראשונה שמבוארת בסעיף ו שם - מדובר בכזה שטרם העני (ט"ז שם).

ז.א. שבמצוה זו - אין בעל השדה משתמש בידו לתת להם, וממילא אין בזה התלבשות כח המעשה שלו בחיות של מעשה המצוה, ואין ידו של בעל השדה מרכבה אליו ית'².

ב. באגה"ק סי' כא (קלג, ב) איתא: "אבל גם זאת מצאנו ראינו בעבודת הצדקה מעלה פרטיות גדולה ונפלאה, אין ערוך אלי' להיות מעשה הצדקה נעשית בפעמים רבות, וכל המרבה הרי זה משובח, ולא בפעם א' ובבת אחת. . . וכל משכיל על דבר גדול ונפלא כזה, ימצא טוב טעם ודעת כמה גדולים דברי חכמים ז"ל שאמרו הכל לפי המעשה, דהיינו מעשה הצדקה הנעשה בפעמים רבות להמשיך חיים עליונים ליחד יחוד עליון פעמים רבות"³. ומעלה גדולה ונפלאה זו אינה אפשרית בלקט שכחה ופאה.

ולא באתי אלא להעיר.

קובץ הנ"ל גליון תתקצח

גדר מצות לקט שכחה ופאה; ההוצאה או הנתינה

הרב בן ציון חיים אסטער

ר"מ בישיבת "אור אלחנן" חב"ד, ל.א.

בלקו"ש חי"ז פרשתנו מבאר כ"ק אדמו"ר החילוק בין פירש"י עה"ת והתו"כ בדרשת ר' אבדימוס על הפסוק (ויקרא כג, כב): ובקוצרכם את קציר ארצכם לא תכלה פאת שדך בקוצרך ולקט קצירך לא תלקט.

בתו"כ הגירסא הוא: אמר רבי אורדימס ברבי יוסי וכי מה ראה הכתוב ליתנה באמצע הרגלים פסח ועצרת מיכן וראש השנה ויום הכיפורים מיכן, אלא ללמד שכל מי שהוא מוציא לקט שכחה ופיאה ומעשר עני מעלים עליו כאילו בית המקדש קיים, והוא מקריב קרבנותיו לתוכו.

ובפרש"י עה"פ הגירסא הוא: אמר רבי אבדימס ברבי יוסף מה ראה הכתוב ליתנה באמצע הרגלים, פסח ועצרת מכאן וראש השנה ויום הכפורים והחג מכאן, ללמדך שכל הנותן לקט שכחה ופאה לעני כראוי, מעלין עליו כאילו בנה בית המקדש והקריב קרבנותיו בתוכו.

דבתו"כ מודגש יוקר הענין דמוציא מעצמו ומנכסיו דבר שהיה יכול לקנות בו חיי נפשו, ואינו מדגיש אופן הנתינה להעני, משא"כ רש"י עה"ת מדגיש ענין הנתינה להעני שיהיה בשלימות וכראוי, עיי"ש בארוכה, דלפי זה מבאר הרבה חילוקי לשונות בין התו"כ ורש"י, וגם מבאר לפי זה רש"י בד"ה תעזוב "הנח לפניהם והם ילקטו ואין לך לסייע לא' מהם" דרש"י מפרש עוד פרט בשלימות הנתינה (ובמילא שלילת ההנאה) של הנותן, דלא רק דאין לו טובת הנאה לבחור לאיזה עני יתן אלא אין לו אפילו ההנאה לסייע בנטילת העני, והם צריכים ליטול מעצמם בלי סיוע דהנותן כלל.

ויש להעיר דלפי זה הביאור בפרש"י בפש"מ - דלא יסייע לאחד מהם, אינו משום שאם יסייע לאחד על השני הוא מגביל נטילת השני, או אפילו מגביל נטילת אותו עני שמסייע - דאינו יכול ליטול יותר, אלא הפסוק מלמדנו רק שלילת ההנאה דהנותן ע"י שלא יסייע, ודוקא אז הנתינה הוא כראוי ובשלימות.

אמנם במשנה פאה פ"ה מ"ו: "מי שאינו מניח את העניים ללקוט או שהוא מניח את אחד ואחד לא או שהוא מסייע את אחד מהן הרי זה גוזל את העניים עז"נ אל תסיג גבול עולים", ועיי"ש ב'משנה ראשונה' שמבאר שהסיוע הוא שמגביל נטילת העני, ולכן הוא בכלל לא תסיג, וכ"פ הרמב"ם הל' מתנו"ע פ"ד הי"ב ומקורו בתו"כ פ' קדושים ספ"ב [עיי"ש במהר"י קורקוס] "לא תלקט לעני לא תסייע את העני", ובפירוש רבינו הלל מפרש, דהתו"כ בא לפרש למה אסמין לעני גביה לא תלקט, ומפרש לאשמועין דלא יסייע לחד עני על השני, ונמצא דגוזל שאר עניים, וכן משמע בהמשך דרשת התו"כ לא תלקט - הזהיר את העני בשלו, דגם שם מפרש הטעם דסמין עני ללא תלקט דאף עני שיש לו שדה לא תלקט.

ולפי השיחה הנ"ל א"ש דדוקא התו"כ שמדגיש במצות לקט שכחה ופאה ההוצאה ולא הנתינה קשיא לי' למה סמין עני ללא תלקט, ודריש דלא תלקט לעני דלא יסייע העני. כי לומדים האי סיוע מהפסוק לא תלקט

[לענין] שהעיקר הוא שההוצאה יהיה בשלימות, ולכן שולל סיוע דוקא באופן שמגביל אותו עני או חד עני על השני דאז חסר בלא תלקט דההוצאה אינו כראוי, אבל רש"י עה"ת בפשש"מ מדגיש כנ"ל שהעיקר היא שהנתינה יהי' בשלימות, ולכן יליף זאת מתעזוב דוקא, ששם מודגש - הנח לפנייהם - היינו הנתינה ולא ההוצאה, ולכן שולל גם הסיוע אפילו באופן שאינו מגביל את העניים כי צריך לשלול גם הנאת הנותן כמבואר באורך בשיחה הנ"ל.

ומענין לענין באותו ענין בשיחה הנ"ל, מכיון דרש"י יליף מתעזוב שלא יסייע, מעיר בהערה 68 דלפי זה לא מצינו לרש"י הדין דפאה בעומרים באם עבר וקצר הקמה כמבואר ברמב"ם פ"א הל' מתנו"ע ה"ב - ד', עיי"ש.

ויש להעיר דלא מצינו ג"כ שאר דינים דילפינן מתעזוב כמו המפקיר כרמו והשכים בבוקר וזכה בו לעצמו דילפינן מתעזוב יתירה דחייב כמבואר בב"ק (כח, א. צד, א) ובנדה (נא) ועוד, או דספק מתנו"ע לעניים כמבואר בתו"כ קדושים ספ"ג דילפינן מתעזוב. ואכמ"ל.